

Sut i Dyfu Cawl – Pys a Mintys

Tyfwch eich pys...

1. Paratoi'r gwelyau

Os hoffech dyfu pys yn y gwanwyn, mae'n syniad da palu digon o gompost gardd neu ddom i'r gwely pridd tua diwedd yr hydref neu'r gaeaf yn y flwyddyn flaenorol. Dylech orchuddio'r gwely hefyd gyda pholythen du am fis cyn hau er mwyn cynhesu'r pridd (gan fod pys yn hoffi pridd cynnes!).

2. Planwch eich pys

Dechreuwch hau ym mis Mawrth (gallech ddod at eich gilydd cyn mis Plannu a Rhannu, neu ofyn i arweinydd y grŵp eu hau ar eich rhan!) a phlannu sawl rhes bythefnos ar wahân a hynny hyd at fis Mehefin. Dylech eu hau mewn rhych 5cm ar wahân gan adael 30cm rhwng y rhesi. Gwthiwch frigau i'r ddaear wrth y planhigion er mwyn cynnal y planhigion llai. Bydd angen defnyddio ffyn neu rwyd ar gyfer y planhigion talach (clymwch y coesyn yn ofalus os bydd angen)

3. Casglu'r codau perffaith

Ar ôl i'r pys ddechrau blodeuo, bydd angen llawer o ddŵr arny'n nhw er mwyn tewychu'r codau. Casglwch nhw'n rheolaidd er mwyn i fwy o bys allu tyfu – gan y bydd pys sy'n cael eu gadael i aeddfedu ar y planhigion yn ei atal rhag blodeuo ac aeddfedu.

4. Y flwyddyn nesaf...

Mae gan bys wreiddiau clyfar sy'n gallu cadw nitrogen yn y pridd, felly ar ôl i'r holl bys ddod i ben, dylech dorri'r dail a phalu'r gwreiddiau i mewn i'r pridd. Mae'r gwely hwn sy'n llawn nitrogen bellach yn lle perffaith i dyfu tatws y flwyddyn nesaf!

Bydd angen:

- 2 becyn o bys, o fathau gwahanol
- Llawer o frigau neu ffyn
- Rhwyd pys
- Rhaff gardd
- Pot planhigyn plastig 5 litr
- 1 planhigyn mintys bach ar gyfer yr ardd

Awgrym

Mae pys yn tyfu'n gynnar yn y flwyddyn ac mae'r prif gnydau yn amrywio – defnyddiwch gymysgedd ohonynt er mwyn i chi gael pys ar eich plât am fisoedd yn hytrach nag wythnosau.

Tyfu eich mintys...

1. Defnyddiwch botyn

Yn ystod y gwanwyn, rhowch y planhigyn mintys bach mewn potyn mwy gan ddefnyddio compost amlbwrpas cyffredinol. Rhowch y potyn cyfan yn y tir – bydd y potyn yn rhwystro ac yn atal y mintys rhag lledaenu i bob man!

2. Ei gadw'n ffres

Bydd mintys yn ffynnu mewn man heulog ond mae'n iawn hefyd mewn rhywfaint o gysgod. Cofiwch gadw'r pridd yn llaith dros yr haf a'i fwydo gyda gwrtait hylif bob wythnos neu ddwy. Mae'n syniad da hefyd parhau i gynaeafu'r dail mintys drwy'r haf er mwyn annog twf newydd.

Planhigyn parhaol yw mintys sy'n marw yn y gaeaf ac yn tyfu'n ôl yn y gwanwyn. Gall hefyd dyfu'n wyllt, felly cofiwch ei dyfu mewn potyn.

Dangoswch i'r plant

- Sut i dynnu pys o'r codau
- Y dull crafanc i dorri dail Tsieineaidd
- Sut i wneud stoc ac i fesur hylifau
- Sut i dorri perlaysiau gyda siswrn mewn jwg
- Ffyrdd o addurno

Gyda goruchwyliaeth, gall y plant:

- Dynnu pys o'r codau
- Torri'r dail Tsieineaidd gan ddefnyddio'r dull crafanc
- Mesur hylifau
- Torri perlaysiau gyda siswrn
- Addurno'r cawl drwy droelli hufen i mewn
- Sgiliau torri gyda chyllell gan ddefnyddio'r dull crafanc, torri perlaysiau gan ddefnyddio siswrn, defnyddio jwg i fesur hylif, addurno

Sgiliau

- sgiliau torri gyda chyllell gan ddefnyddio'r dull crafanc, torri perlaysiau gan ddefnyddio siswrn, defnyddio jwg i fesur hylif, addurno

Geirfa Garddio

Rhych

Rhigol syth a bas yn y pridd, tua 2cm o ddyfnder, l hau hadau yw dril.

Gwrtait hylif

Mae gwrtait hylif yn darparu'r elfennau a'r maethynnau angenrheidiol i blanhigion allu tyfu'n gyflymach. Gwnewch un eich hun drwy dyfu planhigion cyfardwf (comfrey) – rhowch y dail mewn bwced gyda dŵr, ei orchuddio a'l adael mewn cornel dywyll am bythefnos. Mae hyn yn gwneud gwrtait hylif cryf i fwydo eich holl blanhigion.

Cawl pys a mintys – rysait

Sut i'w goginio

1. Cynheswch yr olew had rêp mewn padell dros wres isel, ac ychwanegwch y dail Tsieineaidd a'r pys.
2. Rhowch y caead ar y badell a'u coginio am 5 munud heb adael iddynt frownio, a'u troi o bryd i'w gilydd.
3. Ychwanegwch y dŵr a'r stoc, ei ferwi a gadael iddo fudferwi am 15 munud. Gadewch iddo oeri ryw fymryn.
4. Gan ddefnyddio blendiwr neu brosesydd bwyd, cymysgwch y cyfan nes bydd yn hollol lyfn, ac ychwanegu'r mintys wedi'i dorri a halen a phapur.
5. Ail-gynheswch y cawl yn araf a'i addurno gyda hufen a dail mintys. Neu er mwyn ei weini'n oer, gadewch iddo oeri am tua 1½ i 2 awr a'i addurno cyn gweini.

Cyn i chi ddechrau coginio

1. Paratowch eich cynhwysion ar lefel sy'n addas, gan ddibynnu ar oedran a phrofiad blaenorol y plant
2. Cyflwynwch eich offer a'r cynhwysion yn y drefn gywir ar y bwrdd i gyd-fynd â'ch dull addysgu a dysgu (cyflwyno yw'r enw ar hyn)
3. Cofiwch sicrhau bod pawb yn tynnu unrhyw fodrwyau a phaent ewinedd i ffwrdd, yn clymu eu gwallt yn ôl, yn golchi eu dwylo ac yn gwisgo ffedog
4. Trafodwch y cynhwysion a'r offer – beth ydynt, sut i bwysu a mesur y cynhwysion a'r hyn fyddwch chi'n ei wneud yn ystod y wers

Cynhwysion

- 2 llwy fwrdd o olew had rêp
- 225g o ddail Tsieineaidd (wedi'u torri)
- 450g o bys ffres wedi'u tynnu o'r gragen neu bys wedi rhewi
- 1 llwy bwdin o bowdr 'bouillon' llysiâu a 600ml o ddŵr
- 1-2 llwy fwrdd o fintys wedi'i dorri'n fân
- Pupur du ffres

I'w addurno:

- 3-4 llwy fwrdd o hufen sengl (dewisol)
- Dail mintys

Offer

- Bwrdd torri, cyllell finio, llwy bren, jwg fesur, sosban fawr gyda chaead, prosesydd bwyd neu flendiwr

www.fflgettogether.org/cymraeg/

 @SAfoodforlife | #FFLGetTogethers | #NationalLottery

